

Едвард Сноуден и приватност у информационим системима

Никола Радосављевић

јануар 2026.

Sadržaj

1	Увод	3
2	Подаци и надзор	3
2.1	Учесталост приступа	3
3	Категорије података	3
4	Мере заштите	4
5	Закључак	4

1 Увод

Развој информационих система омогућио је обраду и анализу великих количина података. Истовремено, све израженији надзор корисника покренуо је питања приватности и етичке употребе технологије. Случај Едварда Сноудена из 2013. године представља један од најпознатијих примера у којем су ови проблеми доспели у жижу јавности.

2 Подаци и надзор

Савремени системи прикупљају различите врсте података како би обезбедили функционалност, поузданост и безбедност. Комбинација прикупљених информација омогућава детаљну анализу активности корисника, што уједно представља и потенцијални ризик по приватност.

У том контексту, појам приватности може се формално посматрати на следећи начин.

Дефиниција 1. Приватност у информационим системима означава степен контроле корисника над прикупљањем, обрадом и употребом његових података.

2.1 Учесталост приступа

Један од индикатора активности у систему јесте учесталост приступа. Ако је у периоду од T сати забележено N приступа, просечна учесталост може се описати изразом

$$\lambda = \frac{N}{T}.$$

Овај модел се користи приликом анализе логова и откривања необичних образаца понашања.

3 Категорије података

Приликом надзора разликују се различите категорије информација, које заједно могу пружити веома прецизну слику о активностима корисника.

Табела 1: Типичне категорије података у системима надзора

Категорија	Пример	Улога
Садржај	текст поруке	директна информација
Метаподаци	време, контакти	обрасци понашања
Технички подаци	IP адреса	контрола и безбедност

Слика 1: Симбол заштите приватности

4 Мере заштите

Како би се умањили ризици, у пракси се примењују различите мере, укључујући шифровање комуникације, ограничење приступа подацима и евиденцију активности. Ефекат оваквих мера може се сажети следећим запажањем.

Лема 1. Систем у коме су приступи подацима ограничени и евидентирани има мањи ризик од неовлашћене употребе информација.

На основу овог запажања може се формулисати и општије тврђење.

Теорема 1. Информациони системи са јасно дефинисаним правилима приступа обезбеђују виши ниво заштите приватности корисника.

5 Закључак

Случај Едварда Сноудена указао је на значај транспарентности и одговорне обраде података. Са становишта информатике, приватност представља неодвојив део пројектовања и одржавања савремених информационих система.